

A
SZABADKÖMÜVESSÉG
RÖVID TÖRTÉNETE.

ÍRTA
FEKETE IGNÁCZ.

BUDAPEST
NEUMAYFR EDE KÖNYVNYOMDÁJA
1891

Du wirst doch nicht glauben, dass die
Freimaurer immer Freimaurerei gespielt?
L e s s i n g.

ELŐSZÓ.

A szabadkőművesség történetét megírni annyi, mint az emberiség történetét megírni. A szabadkőművesség olyan régi, mint az emberi társadalom. E kettőnek a sorsa mindig kölcsönhatással volt egymásra. Minden polgári társadalomnak minden időben meg volt a maga szabadkőművessége, és a milyen volt a társadalom, olyan volt szabadkőművessége is. Egészséges államélet jele a szabadkőművesség virágzása. És akár tűrje az állam, akár nem, a szabadkőművesség az államban titkon vagy nyíltan, de mindig meg volt, megvan és mindig meglesz.

Paradoxonnak fog ez a gondolat feltűnni. Ha a szabadkőművesség mindig megvolt, honnan van az, hogy történetét ily röviden lehet előadni? és ha a szabadkőművesség oly régi, mint az emberiség, hogy lehet az, hogy csak az utolsó századokban van története? Ezeket a kérdéseket fogja és nem ok nélkül felvetni az olvasó. Teljesen elismerem e kérdéseknek nemcsak jogosultságát, hanem észszerűségét is. És nehogy ellenmondásnak lássék az, a mi e kérdésben és az a mi az általam elmondottakban foglaltatik, mindjárt kezdetben kívánom elosztatni a látszólagos contrastot.

Az, a mit szabadkőművességnek mondunk, az a mi tulajdonképen a szabadkőművesi titkot képezi (szabadkőművesi titkot azért, mert ha akarnók se tudnók elárulni), az régi, mint a társadalom. Ennek a története egy az emberi művelődés történetével. A szabadkőművesség nyilvánulásai azonban: a formák, a melyekben a szabadkőművesi törekvéseket egyesek megvalósítani igyekeztek, a titkos jelek, melyek által azok, a kiket szabadkőműveseknek lenni vélünk, egy-

mást megismerhetik, egyszerűen a külső alakzat, a melyben a szabadkőművesség intézményé válni igyekszik: ezek mind újak és ezek története röviden összefoglalható. Nem a szabadkőművességnek, mint ideális foglatnak, dióhéjra szorított története akar tehát e kis munka lenni. Csak a szabadkőművesi intézmény alakulását óhajtom benne előadni.

Járt utat látok magam előtt, midőn munkám írásához hozzáfogok. Nincs is szándékomban az eredetiség. Ha egyben-másban eltérek azoktól, a kiknek nyomain járnifogok, az csak annyiban lesz, hogy igyekszem majd a mesét a valótól megkülönböztetni, és hogy állandóan szemem előtt tartom, a mennyire csak lehet, a hűséget a történeti igazsághoz. Talán megsértem ezzel a traditiókhöz való ragaszkodás méltánylandó érzését másokban. De ezek előtt mentsem ki az, hogy a szabadkőművesség örök igazságai nem vesztek el messze világító fenyőket akkor sem, ha e fény külső alakulatai nem nyúlnak is vissza mesés ősidőkbe. Villamosság mindig volt a ter-

mészetben. De csak a legutóbbi emberöltő alatt találta meg a kutató ész alkalmazásának módját. Ki lesz oly botor, a ki többre fogja becsülni a villamos erő áldásait akkor, ha elhítetik vele, hogy már régidők óta használják?!

Budapest, 1891. ápr. 9.

Fekete Ignác.

Du wirst doch nicht glauben, dass die
Freimaurer immer Freimaurerei gespielt?
L e s s i n g.

ELŐSZÓ.

A szabadkőművesség történetét megírni annyi, mint az emberiség történetét megírni. A szabadkőművesség olyan régi, mint az emberi társadalom. E kettőnek a sorsa mindig kölcsönhatással volt egymásra. Minden polgári társadalomnak minden időben meg volt a maga szabadkőművessége, és a milyen volt a társadalom, olyan volt szabadkőművessége is. Egészséges államélet jele a szabadkőművesség virágzása. És akár tőrje az állam, akár nem, a szabadkőművesség az államban titkon vagy nyíltan, de mindig meg volt, megvan és mindig meglesz.

Csak az újkorban, mely az egyéni szabadság eszméjét ébresztette fel az emberiségben, találkozunk oly csoportjaival a kiválóbbaknak, a kik elismerve a minden bármily jól kigondolt társadalmi szervezettel együttjáró és attól elválaszthatatlan hátrányokat, nem a társadalmi szervezet megváltoztatásával óhajtják az emberiség haladását előmozdítani, hanem a társadalmakat alkotó egyének javításával és művelésével igyekeznek enyhíteni a társadalmi alakulatok káros hatásait.

E csoportok a tizenhatodik század elején összebb verődtek, társas körökké alakultak és célul tűzték ki az emberiség haladásának philosophiai és humanisticus eszközökkel való előmozdítását. Az ő körükben ápolásra talált a nemesnek és szépségnek minden eszméje. Az emberi tehetségnek legmagasabbra való fejlesztésén működtek és az ember képességeinek összhangzásba hozatala volt törekvésük. Az emberiségnek összes vallásait, nemzetiségeit, társadalmi osztályait egygyé akarták forrasztani azzal, a mi minden embernek egyformán magasztos: a tiszta erkölcs, a felvilágosodott ismeret, a jóság és az emberszeretet eszméivel. Az ember méltóságának megóvása volt igyekezetük egyik célpontja és hogy az emberi méltóságot mindenkiben meg

tanulják becsülni, az általános egyenlőség elérése felé törekedtek. Az egyén képességeinek teljes kifejtésén dolgozva, lobogójukra kellett írniok a legmesszebb menő szabadság jelszavát. Az emberiség felvilágosodásán óhajtván dolgozni, meg kellett küzdeniük az előítéletekkel.

Ezek az eszmék, ezek az irányelvek voltak azok, a mik a modern szabadkőművesség első harcosait társasággá alakították és ezek az eszmék azok, a melyek a szabadkőművességnek mai alakulatában is létalapját képezik. Számptalan eszménye van az emberi léleknek. Ez eszmények emberi gyarlóság szerint lehetséges megvalósítása a szabadkőművéség. *Kazinczy* szerint a

»kőművesség oly társaság, mely kis karikát csinál a legjobb szívű emberekből, melyben az ember feledí azt a nagy egyenlőtlenséget, mely a külső világban van, melyben az ember a királyt és a legalacsonyabb rendűt testvérenek nézi, melyben elfelejtkezik a világ egyenlenségei felől . . . melyben sokkal biztosabb barátokat lel, mint a külső világban, melyben kiki igyekszik emberbarátai nyomorúságán könnyíteni . . . Meg vagyok győződve, hogy ez a legtökéletesebb iskolája az emberi szívnek.«

A szabadkőműves szövetség csak kifejezője, alakulata a szabadkőművéségnek. A szövetség alkotása változhatik a korról, a

szabadkőművesség változatlan, örökkévaló.
A szövetség megszűnhetik, az eszme meg-
marad. A szabadkőművesség a

»— nap egy hatalmas fénysugára,
Neve: Igazság! Célja: Népszabadság!
S jeligéje az Úrnak szent igéje,
Melylyel megalkotá az új világot:
»Legyen világosság!«*)

A szabadkőművesség ez eszméje alakította meg a szabadkőművesek szövetségét, ezt a gyakran rágalmazott, gyakran félreismert, ' gyakran üldözött szövetségét a jóknak és legjobbaknak, szövetségét azoknak, a kik szívöket minden szép és nemes iránt fogékonyrá akarják tenni.

Ez a cél képezi a munka célját; a szabadkőműves munkáét melyet munkának neveznek, oly munkának, a mely soha el nem készíti azt, a min dolgozik, a mely csak tökéletesebbé kíván tenni.

Szabadkőművesi titok nincs. Titkot csak az ismertető jelek, az összejövetelek formái és a szokások képeznek. A szövetség mint egyesület elismert nyilvános társaság. Alapszabályait az egyes kormányok az egyes államok egyesületi törvényei szerint jóváhagyták, alapelve, története minden művelt ember előtt ismeretes.

*)Váradí Antal: »Iskarióth.« Tragédia öt felvonásban. I. felvonás. 3. jelenés.

A SZABADKÖMŰVESSÉG KEZDETEL.

A szabadkőművesség első eredetének történetét mondák veszik körül. Homályba burkolja ez eredetet az emberi kedély mysticismusra való hajlandósága, a feljegyzések hiánya és a rég elmúlt idők eseményeiről maradt hagyományok ellenőrizhetetlensége. Az egyes történetírók vagy túlságosan mennek vissza a régi időkbe kutatni a szabadkőművesség alakulatának eredetét, vagy nagyon is közel keresik a történeti okiratokat.

Anderson a bibliai Ádámnál kezdi a szabadkőművesi történetírást s a szabadkőművesség történeteként az építészet történetét adja elő czéhmondák alapján. Olivér a világ teremtése előtt való időbe helyezi a kőművesség kezdetét. Mások a pythagoreusoknál, az essenusoknál, Jézus Krisztusnál, Salamon temploma építésénél, Payne a doridáknál, Ramsay a templomosoknál

vélik felfedezni az első szabadkőműveseket. Krause a római építészet alapszabályaiban keresi szabadkőművesség formáit, Grandie a német kőfaragók egyesületeit tartja a szabadkőművesség szülőanyjának. Lenoir és Schauberg az indusok és egyiptusok mysteriumaiból keletkezettnek tartják a szabadkőművességet.

Tény az, hogy a szabadkőművességhez hasonló egyesülésekkel már a legrégebbi időkben, sőt történelem előtti időkben is találkozunk. De ez egyesületek mind változtak, az egyének, az idők és a viszonyok felfogásai szerint.

A szabadkőművességhez hasonló egyesületek alapító oklevelei csak a XIV. századból találhatók. Az eddigi kutatások szerint a legrégebbi kőművesi okirat a Haliwell által megtalált okirat a XIV. század derekáról, azután a strassburgi kőfaragók szabályzata 1459-ből, továbbá a Cooke I által megtalált okirat a XV. század végéről és a skót szertartás a XVI. század elejéről. Van még számos okirat a XVII. és XVIII. századból, többek közt a Dowland-féle, a Harleian-féle, a yorki páholyban és a brit múzeumban őrzött több rendbeli irat és több más.

Ez okiratok közül majdnem megannyi mondakat tartalmaz. A legrégebbi szabad-

kőművesi alkotmány az Anderson-féle szerint a kőművesség kezdetei visszanyúlnak Lámechig. Ennek két fia Jubal és Tubalkain találta fel a geometriát és a kovácsmesterséget, melyeknek elveit felírták két kőoszlopra. Az özönvíz után ez oszlopokat Hermes találta meg. Tőle átszállt a tudomány Nimródra, erről Ábrahámra, erről ismét Euclidesre és erről Dávidra, kinek halála után Salamon alapította meg a kőművesség alapelveit. Salamon szétküldte a világba a kőműveseket. Ezek közül a tant Ninus Graecus (Channon) hozta Franciaországba. Angliában pedig Szt. Albán honosította meg, de ennek rendszerét Athelstan király idejéig elfeledték. Ez, és kivált fia Edwin nagy híve volt a kőművesmesterségnek és az utóbbi különböző előjogokat adott a kőműveseknek.

Edwin herczeg körül ismét egész mondkör fűződik. York városában már a XII. században volt építésziskola és 1509-ben két kőfaragó műhely állt fenn. Edwin atyjától szabadalomlevelet kapott a kőművesek részére s az ő vezetése alatt szépen virágzott a kőművesség. De a királyt a szabadkőművesek gyülekezetei később aggodalomba ejtették s mások felbujtására li addig üldözte Edwint, míg ez öngyilkossá nem lett.

Mások szerint az első kőművesi titkos társaság a magdeburgi székesegyház alapításakor (1211-ben) alakult, Milner pedig azt mondja, hogy Lucy püspök létesítette Winchesterben (1202-ben) az első kőműves társaságot. Ismét mások Albertus magnust tartják az első kőművestársaság megalapítójának Kölnben 1249-ben. A német kőfaragók okirataiban foglalt elvek és formák tényleg hasonlítanak a kőművesség elveihez és külső formáihoz, symbolumaik nagyrésze is megegyező. De a kőfaragók testvéresüléseivel már a XVI. században nem találkozunk. Czéheik megszűntek titkosak lenni.

A német kőfaragók egyleteiből tehát nem eredhetett a kőművesség. Bölcsője, szülőhazája tényleg Anglia. III. Edward király uralkodása 25. évében 1350-ben hozott egyik parlamenti határozat foglalkozik a kőművesekkel. Különbséget tesz a kőfaragók (rough-mason) és a képfaragó (freemason, freestone-mason) között. Ez utóbbiak azok voltak, kik az épületek szabadon álló köveit dolgozzák ki. De ez az acta csak mint mesteremberekkel foglalkozik velök s úgy ez mint sok más későbbi határozat eltiltja titkos gyülekezeteiket.

Tény az, hogy a kőművesek mestersége sok ideig titokzatos volt. Fentartotta magát a monda nálunk is, hogy a kőépületek csak

akkor számíthatnak tartósságra, ha azokba élő lényt falaznak be. A kőfaragók mindig nagyra becsülték művészetüket, titkos gyülekezeteket tartottak, titokban tartották fortélyaikat és lehet, hogy a szabadkőművesség külső alakulatai tőlük vették eredetüket. A skót szabadkőművesek legalább ezt tartják. Szerintök a tulajdonképeni kőművesek (freemasons) nem kőműveseket is felvesznek titkos szövetségükbe (accepted masons) s ezekből alakultak a páholyok. A francia kőművesek szerint a keresztes háborúig vihető vissza a kőművesség eredete s összeköttetésben áll Szent János rendjével, a máltai lovagrenddel. Molaynak a templomosok Nagymesterének halála után alakult volna a szövetség és innen erednének a magas fokok.

Lessing azt tartja, hogy a szabadkőművesség nem is hozható összeköttetésbe a kőműves mesterséggel. A «Mase» szó angol-szász nyelven asztalt jelent, tehát asztaltársaság a «masonry». Német-angol szokásból keletkezett a szabadkőművesség az asztaltársaságokból, melyek legrégebbe volt az Arthur király lovagtársasága, a kerek asztal lovagjai.

Bármiképp legyen is, a szabadkőművesség a megvan. Törekszik nagy céljai felé.

Minek kutassunk mondák közt, szemfényvesztők hamisításaiban. A szabadkőműveség mai alakulása, bárhonnan keletkezett is, megfelel mai viszonyainknak, és nincs szükségünk rá, hogy homályba burkolt eredetét feszegessük.

Történetileg megállapított tény és valóság az, hogy az első angol nagypáholy 1717-ben alakult négy régi londoni páholy egyesüléséből. Innen kezdődik a mai szabadkőműves szövetség története. Bölcsője Angolország. Innen terjedt el világossága a föld kerekére.

A MAI SZABADKÖMŰVESSÉG

I. Nagybritánia.

Már 1663-ban kezdték Angliában a páholyokat újjáalakítani. Európa akkor forrongásban volt. A vallási kérdések, a philosophia fellendülése felizgatták a kedélyeket. Mindenki kereste az igazság útját. Különféle vallásos egyesületek, secták, felekezetek alakultak. E vallásos egyesületek egységesítésére törekedett Andreae német apát, a ki egy munkát bocsátott közre, melyben kifejezi azt a kívánságát, hogy az összes rendekből titkos társaság alakuljon a humanizmus, hazaszeretet és vallásos érület ápolására. E műve nagy hatást tett egész Európában. Annak alapján alakultak a rózsakeresztes rendek. Ezek a társaságok azonban elfajultak. Aranycsinálás, a bölcsek kövének keresése, életbalzsam főzése lett a céljuk és a hívőket igyekeztek kiaknázni a vezetést kezükbe ragadó szélhámosok.

Andreae nem bírta kivenni ezek kezéből a társaságok vezetését és megérte eszméinek elfajulását.

Comenius Amos a nagy paedagog szövetkezett vele. «Pansophia» és «Pangersia» című műveiben rakta le az eszméket, melyek a szabadkőművesség vezérelveivé válnak.

Az angol kőfaragók társaságába belépett és elfogadott kőművesek kiszorították onnan a kőfaragó mestereket. Átalakultak a páholyok s új alkotás vált belőlük. Eszméiket azonban az elfogadott kőművesek a páholy akkori alakulásában nem voltak képesek keresztül vinni. Reformálni kellett az intézményt. Meghagyták a szokásokat, az alakzatokat, hogy megtarthassák a régi czéheknek megadott kívánságokat, de a formákat symbolumokká tették s életet öntöttek beléjük új eszméikkel. Desaguilier természettudós, Payne régész és Anderson theologus kezdték meg az átalakítást 1717. jan. 24-én. Egyesítették a négy Londonban fennálló páholyt nagypáholylyá s ugyanoly tiszteket adtak neki mint a régi páholyoknak voltak (nagy-mester, h. nagy-mester, első és második felügyelő stb.) kimondták, hogy a nagypáholy engedelme nélkül új páholy nem alakulhat.

A régi elvek (old charges*) kifejtették az új szövetség céljait és földadatait:

»A kőműves hivatásánál fogva köteles az erkölcsi törvényeknek engedelmeskedni s ha jól ismeri művészetét, nem lesz se dőre istentagadó, se vallástalan kéjencz. Jóllehet a régi időben a kőművesek minden országban kötelesek voltak országuk vagy nemzetök vallását követni, bármilyen lett légyen is, most hasznosabbnak látszik, ha csak annak a vallásnak a követésére kötelezik őket, a melyben minden ember megegyez, de külön nézeteiket meghagyják, azaz legyenek jók, hívek, becsületesek és tisztességesek, akármilyen név vagy meggyőződés különbözteti is meg őket. Ezáltal a kőművesség a különben egymástól folyton távol élni kénytelen emberek egyesülésének központja és a hű barátság létesítésének eszköze lesz. *

Ezzel vált a szabadkőművesek testvérisége a kőfaragó mesterségtől elválasztott tisztán emberi célok felé törekvő szövetséggé.

Az első nagymesterré 1717. jún. 24-én ker. Szt. János napján Say ért választották. A jövő évben Payne, utána Desaguiliers és

*) The Charges of a Free Mason extracted from the ancien Records of Lodges beyond Sea, and of those in England, Scotland and Ireland, for the Use of the Lodges in London: To be read at the making of New Brethren, or when the Master shall order it.

megint Payne lett nagymester. Alatta tizenkettőre szaporodott a páholyok száma. A nagy mesteri széken 1721-ben Montagu herceg lett nagymesterré. Az ő kalapácsvezetése idején készült Anderson alkotmánykönyve, melyet húsz páholy ismert el s melyet Londonban 1723-ban »The Constitutions of the Freemasons« címmel ki nyomattak.

Így bontakozott ki a mondák homályos ködéből a mai szabadkőművesség. Nem célunk hosszasan időzni az egyes phasisok mellett. Apró és munkánk feladatán túlmenő részletek előadására vezetne, ha erre vállalkoznánk. Csak a főbb mozzanatok kiemelésére szorítkozunk.

A nagypáholy alakulása után sok zavar keletkezett. A történetírás e zavarok okait még nem derítette fel. Körülbelül 1724 táján alakult Angliában a Gormogonok szövetsége, mely egy káptalant létesített, de 1738-ban feloszlott. A tulajdonképeni zavart azonban egyes kőművesek szabálytalan felvétele, a yorki nagypáholy alapítása és a szakadások okozták.

A yorki nagypáholy volt különösen az, mely közel száz évig tartó szakadást idézett elő az angol szabadkőművességben. Yorkban régóta állott fenn páholy. Ez a páholy 1725-ben nagymestert választott.

nagypáholylyá alakult s új alkotmányt készített. E nagypáholy kevés tevékenységet fejtven ki, az angol nagypáholy 1734-ben engedélyt adott Yorkban új páholy alakítására, a mi alkalmul szolgált a régi nagypáholy volt tagjainak a yorki nagypáholy felelevenítésére. Ez 1761-ben meg is történt. Ettől fogva a szakadatlan súrlódások egész láncolata követte egymást az angol kőművességben, mely két felekezetre szakadt. E viszály egész 1813-ig tartott, a mely évben megtörtént a két ritusú angol kőművesség egyesülése.

Időközben az angol szabadkőművesség megkísértette a parlament által való elismertetését 1767-ben, de sikertelenül; felépítette 1775-ben a szabadkőművesek londoni templomát, elfogadta a három első fok felett álló Royal Arch fokot, megalapította 1788-ban a még ma is virágzó szabadkőművesi leánynevelő intézetet és több hasznos intézményt létesített.

A két ritus kibékülése után nagy lendületet vett az angol szabadkőművesség. Megalkotta 1834-ben a szabadkőműves! fiúiskolát és azóta jelentékeny szabadkőművesi tevékenységet fejt ki. Működése főleg a közjótékonságra terjed, de e tekintetben bámulatos eredményeket képes felmutatni. Tagjai közt vannak Anglia leg-

kiválóbb emberei. A királyi ház, a tengerészet, a hadsereg, a tudomány, a művészet, a gentry, a polgárság, ipar és kereskedelem a legjelesebb nevek által vannak a szövet ségben képviselve.

Sussex herczeg nagymestersége alatt kezdődött e fellendülés, melyet csak itt-ott zavarok meg apró, de gyorsan kiegyenlített súrlódások. Sussex herczeg halála után Dundas, Zetland grófja vezette az angol szabadkőművesség ügyeit. Alatta épült az új páholypalota Londonban s létesült a szabadkőművesi régészeti intézet. Utána de Grey and Ripon gróf vette át a nagymesteri tisztet, jelenleg pedig a walesi herczeg áll az angol szabadkőművesség élén.

Az United Grand Lodge of England-nak most 42 tartományi nagypáholya van Angliában és 76 kerületi nagypáholya gyarmatokban. Londonban van 366, a vidéken 1153, külföldön (Gibraltár, Malta és Cyprus szigetén, Törökországban, Tuniszban, Egyiptomban, Indiában, Chinában, Japánban, Dél-Afrikában, Kelet-Indiában, Észak- és Dél-Amerikában, és Ausztráliában) 324 polgári és 6 katonai páholy. A testvérek száma meghaladja a negyedfélszáztezret. Mintegy 300 páholy most vált meg az

anyapáholytól, miután a gyarmatokban önálló nagypáholyokat alakítottak.

Az egyesült nagypáholylyal baráti viszonyban van a Supreme Grand Chapter of Royal-Arch-Masons (a magas fokú kőműveseknek legfelső káptalana), mely alatt mintegy 300 káptalan működik. Angliában van még a Supreme Council of the Ancien and Accepted Rite (az elfogadott és őszertartás nagytanácsa) a skót szabadkőművesség részére és a Grand Conclave of High Knights Templars (a templomos lovagok nagy conclaveja).

Az egyesült brit háromegey királyság másik állama Skótország szintén igen fontos szerepet játszik a szabadkőművesség történetében. Úgy tetszik, Skótországban már a középkorban virágoztak a szabadkőművességhez hasonló szövetkezetek. Kilwinning városának mondáját már említettük s mondtuk, hogy sokan innen származtatják a szabadkőművesség eredetét. Laurie határozottan azt állítja. De valószínű, hogy a Kilwinningbe bevándorolt külföldi kőfaragók által alapított páholyok kérdése épügy a monda körébe tartozik, mint a német czehhagyomány. Van 1057-ből III. Malcolm királynak egy okirata, melyben szó van a glasgowi Free incorporated mason-ok

testületéről, s azok lodge nevű gyülekeze-
teiről, van továbbá szó I. Dávid király
védnöksége mellett a melrosei apátságban
alapított kőműves testületről, végre egy
1518-ik rendeletről, mely az edinburgi Mary-
Chapell-től származtatja a szabadkőműves-
séget, de ezek mind csak hagyományok s
úgy látszik megannyian a kőfaragó meste-
rek czéheire vonatkoztak.

Az angol nagypáholy alakulása idején sok
kőfaragó műhely volt Skótországbán s az
angolok egyesülésének példája buzdította a
skót kőműveseket, hogy egyesüljenek. Ebben
csak az gátolta őket, hogy a nagymesteri
tiszt a Sinclair of Roslin családban örökös
volt. Az utolsó Sinclair 1730-ban lemondott
e tisztról s 1736. november 30-án, Szent
András napján megalakult a skót nag
páholy, mely szabad választással Sinclai
választotta nagymesterül. Utána Croman
gróf lett nagymester. Alatta épült a szabaí
kőművesi kórház Edinburgban.

A skót nagypáholy kezdettől fogva le-
velezésben és baráti viszonyban állt az
angol nagypáholylyal, sőt voltak közös
nagymestereik is. Érdekes felemlíteni, hogy
az edinburgi tőzsde alapkövét 1753-ban a
szabadkőművesek ünnepélyes közreműködése
mellett tették le.

A reformált vallás edinburgi zsinata

1755-ben határozatot hozott a skót szabadkőművesek ellen, de a határozatnak nem volt semmi foganatja. A skótországi kőművesség állandóan nyugodt, csendes tevékenységet fejtett ki. Működésében sűrlődások nem zavarták, hacsak a magas fokok ellen több ízben felmerült tiltakozásokat nem nevezük viszálykodásnak. Az, hogy Kilwinning ősi jogot formált páholyok létesítésére, szintén nem tett mélyebb benyomást és ezt a vitát is kiegyenlítették 1807-ben.

Százéves fennállását a skót szabadkőművesség 1836-ban nagy fény nyel ünnepelte meg, Újabb időben sok nevezetes tagja és vezére volt a skótországi szabadkőművességnek. 1830-ban IV. Vilmos király elvállalta a védnökséget; 1842-ig Sussex herceg volt a nagymester, akit Athol herceg, White. Melville és Dalhousie gróf követtek. Most a walesi herceg védnöksége alatt Campbell of Blytheswood baronet a nagymester.

A Grand Lodge of Scotland védelme alatt 40 tartományi nagypáholy és 138 páholy dolgozik. Ezek közül 138 páholy van Gibraltár szigetén, Indiában, Chinában, Japánban, Ausztráliában, Délafrikában, Dél-amerikában. A testvérek száma közel jár a hetvenezerhez.

Azonkívül dolgozik még Skótországbán

a Supreme Grand Council of Scotland (a 33-as fokú nagytanács) és a Royal Order of Scotland Herodrom of Kilwinning.

A legkevesebb adatunk van a brit királyságok közül Írországról. A sok faépület, a mely Írorszáiban épült, nem adott alkalmat kőművesek bevándorlására. Állítják azonban, hogy már 1720-ban volt az angol nagypáholy által alakított tartományi nagypáholy Munsterben. De erről okirat nincs. Az ír testvérek 1730-ban gyűltek össze s megalakították Viscount Kingston lord nagymestersége alatt az ír nagypáhoh t. mely az angol alkotmányt fogadta el. A szabadkőművesség hirtelen nagy lendületet vett Írorszáiban. 1751-ben jelent meg az új alkotmánykönyv, 1775-ben alakult az árvalányok nevelő-intézete s 1799-ben hozták be a magas fokokat, melyek Írorszáiban nagyon virágzanak. A három fokon felül következő fokok vannak: Royal Arch, Past Master, Excellent Master, Super Excellent Master; továbbá Knights of the Sword, Knights of Osten, Knights of Osten and Westen, Templars, végre vannak rózsakeresztesek, kardos-lovagok, díszlovagok és főfelügyelők (az utóbbi a 33. skót fok).

A katolikusok üldözései következtében az ír szabadkőművesek sokat szenvedtek.

Különösen heves volt a harc 1855-től 1857-ig.

Az ír nagypáholy jelenlegi nagymestere Abercorn herceg, védnöke a walesi herceg. A Grand Lodge of Free and Accepted Masons of Ireland 18 tartományi nagypáholylyal és 369 páholylyal dolgozik. Ezek közül Dublinban van 36, a tartományokban 259, a gyarmatokban és külföldön (Gibraltár, Malta, Mauritius, Konstantinápoly, Canada) 259 páholy és 7 tábori páholy. A tagok száma közel húszezer.

A nagypáholy mellett, illetőleg kebelében van Grand Royal Arch Chapter (Royal Arch főképtalan), Grand Council of Templars (Templomos lovagok nagytanácsa) és Supreme Grand Council of Rites (a szertartások nagytanácsa).

*

Az angol szabadkőművesség törekvése legfőképp a közjótékonyosság és az erkölcsi érzület emelése. Jellege megegyez az angol népet characterizáló külső ridegséggel s formaérzékkel. De bensőleg meleg szeretet árad szét az angliai páholyokban. A biblia az angol páholyokban nagy szerepet játszik és a kőművesség Nagybritániában az istenbe vetett hitet fenntartja és páholy munkáiban folytonosan fejleszti. A közéletre jelentékeny

hatást gyakorol már azért is, mert élén a legjelesebbek állanak. Az ünnepi munkákról a nagy közönség is mindig értesül és éber figyelemmel kíséri a szabadkőművesség tevékenységét.

II. Franciaország.

A francia szabadkőművesség kezdetei a múlt század elejére tehetőek. Úgy látszik, hogy angol kőművesek a múlt század húszas éveiben alapították az első francia páholyokat. Az első francia nagymestert 1730-ban választották meg Lord Harnouester személyében. Kezdetben csak nemeseket vettek fel a páholyokba. Mikor a középosztályokból is vettek fel tagokat, XV. Lajos megtiltotta a szabadkőműves páholyokba való felvételt alattvalóinak s kizárta udvarából a szövetséghez tartozó nemeseket.

E tilalmat nyomon követte XII. Kelemen «*in eminenti apostolatus specula*» kezdetű bullája, melyben a szabadkőművességet tilalom alá vetette. Ezt a bullát Franciaország parlamentje azonban be nem ígatta, a mint hogy be nem ígatta XIV. Benedek későbbi bulláját sem.

Ezeknél a tilalmaknál nagyobb baj volt a francia szabadkőművesség gyors elfajulása, mely a jobbak visszavonulását idézte elő. Hogy az elfajulás terjedését megaka-

dályozzák, másrészt pedig, hogy a kiválasztottabb elemeknek tartsák fenn a vezetést, megalapították a magas fokokat, azon az alapon, hogy Ramsay történetíró a keresztes háborúból származtatta a szabadkőműves-séget, melyet szerinte a jános-rendű és a máltai lovagok tartottak fenn. Clermont Nagymester alatt 1736-ban, ki a nagypáholynek a Grand Loge anglaise de Francé nevet adta és az első alkotmánykönyvet készítette, kezdődött a magas fokok rendszere. Életbelépését némelyek szerint a Róma, Franciaország és Skótország közt levő titkos összeköttetés tette szükségessé. Stuart Jakab trónkövetelő, a ki Rómában élt, fentartotta a politikai kapcsolatot híveivel s hogy követeléseinek érvényt szerezzen, Ramsay segítségével a szabadkőművesek mestereinek válogatottjaiból megalkotta a hű skótokból a magasabb fokú műhelyeket. Már 1755-ben, midőn Clermont a nagypáholyt francia nagypáholylyá alakította át elismerte a nagypáholy a skót magas fokokat.

Később újabb magas fokok létesültek, melyek megalakítottak egy új szabadkőművesi főhatóságot Nagytanács neve alatt. A két főhatóság közt sok súrlódás keletkezett, mígnem végre Chartres herczeg nagymestersége alatt az egyesülés 1773-ban

megtörtént. Az új közös főhatóság czíme Grand-Orient de France lett. A következő évben tartományi nagypáholyokat akartak alakítani; alakult is négy-öt, de 1810-ben megszüntették az intézményt.

Franciaország kőművességében nagy szerepet játszik a híres Cagliostro. Balsamo Józsefet 1770-ben avatták fel szabadkőművesnek. Miután Angliában és Németországon megalapította az u. n. egyiptomi szertartást, Franciaországba is átvitt azt. A forradalom kitörése előtt Rómába ment, a hol elfogták, halálra ítélték, de a pápa büntetését életfogytig tartó fogságra változtatta. Az 1775-ik év végén vették fel a La Candeur páholyban Feneiont és 1778-ban a Neuf Soeurs páholyban Voltairet, kinek felvételét nagy diadalként ünnepelték. A szabadszellemű író Franklin és Court de Gebelin vezették a páholyba.

Mely szerepet játszott a francia szabadkőművesség a forradalomban, ezt a kérdést mély homály borítja. Sokan vádolják, sokan dicsérettel emelik ki, hogy előidézője vagy előmozdítója volt a mozgalomnak; sokan azt állítják, hogy abba egyáltalán bele nem folyt. A forradalom első tetteire mindenesetre sok befolyással volt a páholyélet. A polgári és emberi jogok elismerése s mindaz, a mit a forradalom az emberi-

ségnek jót adott, a szabadkőművesség széles elterjedésének köszönhető. De a forradalmi véres eseményekben aligha volt részök a francia páholyoknak, melyek ez idő alatt meg is szüntették tevékenységüket. Már 1788-tól kezdve hanyagul jártak a páholyokba. A testvéreket a közélet foglalta el. 1791-ben keletkezett ismét némi páholyélet, de a francia köztársaság második évében 1793-ban az akkori nagymester az orleansi herceg (Egalité Fülöp) nyíltan kilépett a szövetségből s rövid időre rá elvérzett a guillotine bárdja alatt, mint sok más kőműves. A köztársaság akkori vezetői kérlelhetetlenül adták át a bakónak a szabadkőművesség főbb embereit. A régi nagypáholy 1790-ban megkezdte ismét tevékenységét és 1799-ben egyesült a nagy orienssel, az egyetlen főhatóságot képezve Franciaországban.

A jelen század elején 1804-ben alakult egy új főhatóság a skót szertartásnak részére: A Grand Loge Generale Ecossaise de France. Ugyanez évben elismerte e főhatóságot a nagyoriens, melynek nagymesterévé Napóleon beleegyezésével ennek fivére József lett, a kit Cambacérés és Murat helyettesítettek.

A Bourbonok uralomra jutását a nagyoriens örömmel üdvözölte, de Napóleon visszatérte után ismét császárivá vált. X.

Károly mellszobrát felállították a templomban és megkoszorúzták, 1830-ban pedig Lafayette tiszteletére rendeztek ünnepet, a minthogy megünnepelték Lajos Fülöp trónralépését, is.

A Nagy Oriens szabályzatait több ízben változtatták meg. Így 1839-ben adtak új alkotmányt, melyet 1847-ben megváltoztattak. Az 1851-iki államcsíny után a páholycok megszüntették tevékenységüket, de már a jövő évben újból megkezdték és nagymesternek Murat Lucient, Napóleon Lajos unokaöcsését választották meg. Kalapácsvezetése azonban szerencsétlen volt. A nagyoriens viszonyai ziláltakká váltak. A francia szabadkőművesség 1861-ben végét akarta vetni zavarnak és megválasztotta nagymesternek Napóleon (a vörös) herceget. Murat azonban a választást el nem ismerte s üldözte azokat, a kik a herceg megválasztásában részesek voltak. Végre is Napóleon császár vetett véget a viszálynak azzal, hogy kinevezte nagymesternek Magnant.

Az 1870/71-iki események újból megakadályozták a nagyoriens tevékenységét, de csak rövid időre. A háború végén ismét fellendült a kőművesség és most szépen virágzik.

Jelenleg a következő főhatóságok állnak fenn Franciaországban: A Nagyoriens

(Grand Orient de France, Supreme Conseil pour la France et les Possessions Françaises) 327 páholylyal, melyek közül 54 Parisban, 11 Paris környékén, 220 a vidéken, 10 Algirben, 8 a gyarmatokon és 24 a külföldön (Barcelonában, Genfben, Romániában, Konstantinápolyban, Beyruthban, Alexandriában, Valparaisoban, Buenos-Ayresben, Montevideoban) van. A testvérek száma nintegy húszezer. A skót nagytanács (Supreme Conseil de France, Rite Ecossais Ancien et Accepté) 70 páholylyal, melyek közül 20 Parisban, 2 Algirben és 74 külföldön és a gyarmatokon van. Az egyiptomi nagypáholy (Ordre Maçonique Oriental de Misraim ou d'Egypte) 15 páholylyal, melyből 3 Parisban dolgozik. A skót nagypáholy (Grande Loge Symbolique Ecossaise) 27 páholylyal, melyek közül 15 párisi.

*

A francia szabadkőművesség jelentékeny hatással van a közéletre. A jótékonyág gyakorlását nem téveszti szem elől, de főleg igyekszik a közművelődést emelni. Díjakat oszt ki, nagy tevékenységet fejt ki kifelé és szerepet játszik minden nyilvános ünnepélynél. Páholyait gyakran megnyitja a nővéreknek is. A szabadkőművesség kölcsönösségének emelésére is hatással van. Már 1855-ben hitt egybe a francia sza-

badkőművesség általános szabadkőművesi congressust és 1889-ben ismét volt ily összejövétel, a melyen a magyar kőművesség képviselői is részt vettek. A francia szabadkőművesek élénk összeköttetést tartanak fenn a politikai élettal is és alig van jelentékenyebb francia államférfi, a ki ne volna tagja a szövetségnek. Természetes, hogy ezek a szabadkőművesség elveinek hű apostolai köztevékenységükben is.

III. Németország.

A német kőfaragók czéhei nem vettek oly fejlődést, mint az angolokéi. De a szoros politikai és kereskedelmi kapcsolat, melyet a hannoveri választó fejedelemnek angol trónra való meghivatása Anglia és Németország közt teremtett, az angol szabadkőművesi alkotmány általánosító szelleme megkedveltette a németek közt a szabadkőművesség eszméjét. Sok német jelesebb egyéniséget vettek fel Angliában és már a múlt század harminczas éveinek kezdetén adott Lord Strathmore »tizenegy német umák és jó testvérnek« engedélyt, hogy Hamburgban páholyt alapítsanak. Az 1733-ban nyert engedélyt csak 1737-ben használták fel. Ekkor alakult Hamburgban név nélkül páholy, mely 1741-ben felvette a még ma is viselt »Absalom« nevet. Ugyanez évben

külön tartományi páholy létesült Hamburg és Északi Szászország területére az angol npgypáholy alatt.

A porosz trónörökösnek, a későbbi II. Frigyes királynak felvétele nagy fejlődést biztosított a német kőművességnek. A herceget Braunschweigban vette fel az »Ab-salom« páholy egy küldöttsége 1738-ban. A trónörökös Rheinsbergben alapított páholyt, 1740-ben, mikor király lett, áttette ezt saját kalapácsvezetése alatt Charlottenburgba s mindig buzgó híve s pártfogója maradt a szabadkőművesség nagy eszméinek. Ugyanez évben Berlinben »Zu den drei Weltkugeln« czímen még egy páholy alakult, mely 1744-ben nagy anyapáholylyá vált a király nagymestersége alatt.

Németország egyéb részeiben is terjedt az eszme. A bayreuthi örgróf Bayreuthban létesítette a »Zur Sonne« anyapáholyt 1741-ben, Hannoverben 1740-ban alakult a »Friedrich« páholy, Lipcsében, Frankfurtban és Drezdában is páholyok keletkeztek. Mindezek a páholyok eleinte csak a három első fokban dolgoztak az angol nagypáholy alkotmánya szerint. De a francia mellem, mely akkor Németországon nagy befolyást gyakorolt, kedvessé tette a magas íokokat. A legtöbb páholy a nélkül is francia nyelven végezte munkáit s a számos

francia testvér befolyása következtében alakultak a skót szertartás szerint magas fokú műhelyek.

A németek örömmel fogadták a szabad kőművességet. A szövetség befolyása érezhetővé vált minden téren. Szabadabb élet keletkezett a politikában, tudományban, irodalomban és művészetben s e szabadság előidézésében jelentékeny része volt a kőművességnek.

Számos zavart okozott azonban Németországban a magas fokok létesítése. Németországban, a rideg protestantizmus *házájában* nem igen kedvelték a magas fokokat, annál kevésbbé, mert lelketlen szélhámosok a magas fokok czíme alatt mindenféle állatással csalogatták a könnyenhívőket. Éles ellentét fejtett ki a Jánosrendi s a többi kőművesek közt. Eltekintve a skót kőművesség rendes (18-as, 30-as és 33-as) fokaitól, Hundt báró a strict observentiát és Zinnendorf a svéd rendszert honosította meg. Az előbbi nem soká virágzott, de a Zinnendorf által alakított országos német nagypáholyt elismerte 1773-ban az angol nagypáholy. Országos nagymesterré a hessendarmstadti herczeg Lajos György Károly, később a szász-góthai herczeg Ernő lett, 1774-ben pedig a porosz király vállalta el a főhatóság védnöki tisztségét. A svéd rend-

szernek kilencz foka van három osztályban. és a Szent János páholy (tanoncz, legény, mester), II. Szent András, új skót páholy (András tanoncz-legény és András mester) és III. Steward páholy vagy káptalan (Salamon bizalmas testvérei vagy kelet lovagjai, nyugat lovagjai, Szent János-bizalmasok és Szent András-bizalmasok. A rendszer keresztény jellegű.

Ingolstadtban 1770-ban Weishaupt tanár alapította az illuminatusok rendjét. A rendszer három főosztályt állapított meg és ezen keretében számtalan fokozatot. A jezsuiták szétrobbantották a szövetséget 1783-ban s annak vezetői kénytelenek voltak Bajorországból menekülni.

A különböző rendszerek közt az egyetértést helyreállítandó 1782-ben Wilhelmsbadban Ferdinánd braunschweigi herczeg felhívására conventet tartottak s ezen elfogadták a francia magas fokokat, eltörölvén az összes többieket. A következő évben ecclecticai szövetség alapításán fáradoztak a páholyok. A reformtörekvéseknek csak az orsz. nagypáholy szegült ellene. Az ecclecticai szövetség alapja, hogy csak a három tokot ismerik el kölcsönösen, de mindenik páholynak jogában áll magas fokokat életbe léptetni.

A nagy nemzeti anyapáholy «a három

földgolyóhoz» 1797-ben kezdte meg a reformot. Lemondott a strict observentiáról, ó-skót igazgatóságot léptetett életbe, és kidolgozta az új alkotmányt. Három évre rá nagypáholy házat szerzett magának s szép virágzásnak indult. A páholyok száma, mely 1800-ban 34 volt, 1806-ban 52-re emelkedett.

Az 1703-ban az angol nagypáholy védelme alatt Freiburgban alapított «Royal York zur Freundschaft» páholy 1778-ban kivált a német országos nagypáholy kebeléből s szintén a magas fokokat fogadta el. A reformtörekvéseknek e páholyban volt a legtöbb hive. Ezek megbízták Fessler Aurél Ignácot, a magyar születésű s nevelésű szerzetest, későbbi lemergi tanárt s jeles történetíró, a reform keresztülvitelével. Fessler a magát különben is anyapáholynek nevező páholyt 1798-ban nagypáholylyá alakította, alkotmány- és szertartáskönyveit átdolgozta s a német nagypáholyok között 1801-ben szabadkőműves egyesületet alkotott.

Ugyanoly reformot, mint Fessler Berlinben, hajtott végre Schröder Hamburgban. Újra átdolgozta a hamburgi nagypáholy alkotmányát és létesítette a mesterek külön szövetségét. A hamburgi tartományi nagypáholy 1814-ben elszakadt az angol nagy-

páholytól s önálló páholylyá alakult. A lützeni csata előtt vétette fel magát a szabadkőművességbe Blücher tábornok is.

A frankfurti »Zur aufgehenden Morgenröthe« páholy, melynek tagjai közé Börne is tartozott, 1814-ben szakadt el a francia Nagyorienstől. Több új páholyt alakított s ezek külön főhatósággá egyesülve az ecclerical szabadkőműves szövetséget képezik 1823 óta. Hannover, mely legtovább dolgozott az angol nagypáholy védelme alatt 1828-ban alapította meg a hannoveri nagypáholyt, melynek nagymestere Cumberland herceg lett. A westphaliai királyság kasseli nagypáholya 1813-ban szűnt meg. Bajorországban 1829-ben alakult a «Zur Sonne nagypáholy.

A német szabadkőművesség százados évfordulóját 1837-ben ülték meg és a második századot nagy fellendüléssel kezdték. A panaszok, melyeket a tétlen tespedés miatt hangoztattak, megszűntek s kezdték elismerni a műhelyek új tevékenységét. A berlini, bayreuthi, lipcei, altenburgi, frankfurti páholyok nagy fényvel s díszszel ünnepelték meg százados évfordulóikat. Ez ünnepek szorosabb viszonyt teremtettek az egyes főhatóságok közt s ennek az eredménye volt a nagymesterek társulatának megalakulása. Fordulópontot képezett

a német szabadkőművesség fejlődésében Vilmos hercegnek, a későbbi német császárnak 1840-ben történt felvétele s «a három világgolyóhoz» címzett nagypáholy új alkotmányának a következő évben történt megállapítása.

A legújabb időben megalkották a német nagypáholyegyletet. 1868-ban gyűlt egybe a német nagymesterek gyűlése, melyből az egylet 1872-ben keletkezett. Azonkívül van még egy összekötő kapcsa a német szabadkőműveseknek: a német kőművesek Lessing-szövetsége.

Jelenleg Németországban nyolcz nagypáholy van. A «három világgolyóhoz» címzett nagy nemzeti anyapáholy Berlinben, mely alatt 122 Jánosrendű és 65 skót páholy dolgozik, mintegy 140.000 testvérrel; a német szabadkőművesek országos nagypáholya Berlinben hét káptalannal, 3 tart. nagypáholylyal, 23 András és 97 Jánosrendi páholylyal, mintegy u ezer testvérrel; a «Royal York a barátságához» címzett porosz nagypáholy Berlinben egy tartományi páholylyal, 64 Jánosrendű páholylyal, n belső kelettel s mintegy 7 ezer testvérrel; a hamburgi nagypáholy 32 nagypáholylyal s mintegy 4000 testvérrel; a szászországi nagypáholy Drezdában 20 páholylyal s mintegy 4000 testvérrel, a Naphoz cím-

zett bayreuthi nagypáholy 26 páholylyal s mintegy 3 ezer testvérrel; az ecclecticai szabadkőműves szövetség nagy anyapáholya Frankfurtban 15 páholylyal s harmadfél-ezen testvérrel és az Eintracht című nagypáholy Darmstadtban 8 páholylyal s mintegy 400 testvérrel. Végre van Németországban öt páholy, mely 1883 óta egymásközt szabad együletet alkot.

Németországon a szabadkőművesség jelentékeny szerepet visz. Az, hogy két német császár volt a szabadkőművesség védnöke (I. Vilmos és I. Frigyes) nagy lendületet adott a szabadkőművességnek. A német szabadkőművesség rendkívül sok jótékony alappal rendelkezik. Közel két millió a német szabadkőművesség jótékony alapja s évenként majd kétszázezer márkát adtak ki jótékony célokra. Sokat ártott a német szabadkőművességnek az ott korán felmerült zsidókérdés. Daczára a szabadkőművesség általános jellegének, mely valláskülönbséget nem ismer, a németek néhány nagypáholya nem vesz fel zsidókat. E kérdés megoldása ott egész a legújabb időkig élénk vitatárgya. A német kőművesség egyébiránt főleg a társas együttélés fejlesztésére van alapítva és a német páholyok sokat tesznek a társas

szellem emelésére. A szabadkőművesség történetének, eszméinek, ismereteinek terjesztése s tudományos megállapítása szintén dúsan termő talajt talált Németországban.

IV. Olaszország.

Hosszú időn át tartották Olaszországot ép úgy mint Skócziát a titkos felsőbbek *hazájának*. A magas fokok, kik egyetlen legfelső hatóságot ismertek el, részben Skótszágba, részben Olaszországba helyezték a felső hatóság székhelyét.

Olaszországban, mint az építészet *hazájában* korán voltak már kőfaragók egyesületei. De páholyokat a mai értelemben csak 1733 után találunk. A pápaság erős harcza ellenére is korán virágzásnak indult a szabadkőművesség Itália kék ege alatt. A firenzei első páholyból, melyet Middlessex hercege Sackville alapított, gyorsan terjedt a világosság. Ez első páholyok ellen adta ki a congregatio de sancto officio unszolására XII. Kelemen 1738-ban ismeretes bulláját. De ez a bulla nem ártott a szabadkőművesség ügyének, jóllehet a kőművesség egyik akkori vezetőjét, — habár Ferencz toscanai nagyherceg, ki magát a páholyba felvétette, a bullát ki nem hirdettette, — a congregatio fogságba hurcolta s kínzás alá vetette, hogy a titkokat megtudja.

Az inquisitio daczára is szépen terjedt Olaszországban a szabadkőművesség. Az utolsó Medici, János Gaston, III. Károly spanyol király, mint nápolyi fejedelem, és XIV. Benedek pápa időnként el-eltiltották a szabadkőművesek összejöveteleit s a páholyok alapítását. De ez az elnyomatás csak annál nagyobb tevékenységre serkentette a kőművességet. Gyors egymásutánban keletkeztek páholyok Milanóban, Páduában, Veronában, Vicenzában, Velenczében, Nápolyban, melyek a marseillei páholy védelme alatt dolgoztak. E páholyok 1768-ban a hollandi nagypáholytól nyertek alkotmányt, de már nemsokára négy páholy nemzeti nagypáholyt létesített »Del Felo» czímmel.

Ugyanebben az időben IV. Ferdinánd nemcsak eltiltotta a szabadkőművességet, hanem rendkívüli módon szorongatta a szövetséget a terrorizmus minden eszközével. Neje, a királynő, mentette meg a további üldözésektől az olasz szabadkőművességet. A sok üldöztetés s a lázadóknak bélyegzett szabadkőművesek ellen indított perek elhúzódása nem engedte, hogy az intézmény felvirágozhasson. Csak a francia uralom alatt lendült fel ismét a szövetség. Murat Joachim uralkodása alatt 1809-ben Nagypáholy alakult Nápolyban, melynek nagymestere maga a király volt.

De már előzetesen 1805-ben létesült Olaszország alkirálya Jenő főherceg nagymesterege alatt Olaszország Nagy Oriense. Sőt még a pápák székhelyén Rómában is alakult 1787-ben páholy.

Murat uralkodása alatt létesült a carbonarik politikai forradalmi egyesülete, mely sokat ártott a szabadkőművességnek. A carbonarik s a titkos politikai társaságok okozták, hogy Olaszországban 1814-től 1859-ig alig szólhatunk szabadkőművességről. E titkos ligák politikai czélokat követtek, jeleik, céljaik, feladatuk egész más volt, mint a szabadkőműveseké, de fogalomzavar következtében nem különböztették meg őket s az ellenök folytatott üldözést kiterjesztették a kőművességre is.

Csak Victor Emánuel uralkodása hozta be újra Olaszországba a világosságot. 1859-ben Turinban páholy alakult, melyet számos más páholy alakulása követett a francia Nagy Oriens védelme alatt. E páholyok alkották meg 1861-ben az olasz Nagy Oriens, melynek első nagymestere Nigralovag volt. De a főhatóságot nem ismerték el a külföldi főhatóságok. Palermóban Garibaldi új Nagy Oriensét létesített s Nápolyban harmadik főhatóság alakult. Végre 1886-ban egyesült a három főhatóság, székhelyét Rómába tette át s ekkor megnyerte

a rég óhajtott elismerést. Első nagymesterei Garibaldi és Mazzoni voltak.

Az olasz Nagy Oriens («Grande Oriente della Massoneria in Italia») 132 páholylyal dolgozik. E páholyok közül 28 Szerbiában, Törökországban, Romániában, Egyiptomban, és Dél-Amerikában van.

Olaszország szabadkőművessége csak legújabban indult nagyobb fejlődésnek. Sokat szenvedett az olasz szabadkőművesség a pápaságtól. XII. Kelemen 1738-iki, XIV. Benedek 1740-iki, VII. Pius 1814-iki és XIII. Leó 1883-iki bullái valamint IX. Pius 1865-iki allocutiója általában a szabadkőművesek ellen irányozvák, de élük mégis az olasz kőművesség ellen irányul. Az olasz kőművesség e gyakori üldözés mellett is fennáll és folytatja áldásos tevékenységét. A közéletben szereplő férfiak megannyian tagjai a szabadkőművességnek.

V. Az ibériai félsziget.

Az inquisitio hazájában Spanyolországban vannak a szabadkőművesség vértanúi. Számos spanyol testvér szenvedett az inquisitio börtöneiben és gályáin. Az első páholyokat Spanyolországban lord Coleraine alapította Gibraltárban és Madridban 1727 és 1728-ban.

De V. Fülöp a pápai bulla alapján 1740-ben eltiltotta a szövetséget s a testvéreket börtönbe hurczoltatta. De titokban fentartotta magát a szabadkőművesség és csak 1751-ben tette azt tönkre az újból felidézett vallási fanatizmus. Az inquisitio oly erővel és oly hatással működött, hogy egész 1807-ig elnyomva volt a kőművesség, jóllehet a gyarmatokon, például Havannában, virágzó páholyok voltak.

Napóleon József alatt ismét szabaddá vált s gyorsan elterjedt a szabadkőművesség Spanyolországon. Már 1809-ben megalakult a spanyol nagypáholy Madridban s két évre rá a magas fokok nagy káptalana. De 1824-ben IV. Ferdinánd megint eltiltotta a szabadkőművességet és a granadai páholy hét mesterét halálra, tanonczeit pedig gályára ítélték, sőt egy szabadkőművességgel gyanúsított egyént akasztófa alá hurczoltak.

A negyvenes évek vége felé több új páholy s egy nagyoriens alakult. De ezeknek tagjait is elfogták s hét-hét évi börtönre ítélték. A politikai zavarok szerint hullámozott Spanyolországon a kőművesség sorsa, mígnem a Bourbonok elűzése után 1868-ban új életre ébredt a szabadkőművesség Spanyolországon és megalakult a spanyol nagypáholy.

Jelenleg Spanyolországon több főhatóság

van. Legrégibb a Gran Oriente Nacional de Espana (1780-tól), melynek 215 páholya és 62 káptalana van. A Gran Oriente de Espana 1811 óta áll fenn és 35 káptalannal és 207 páholylyal dolgozik. E két főhatóság székhelye Madrid. Tizennégy páholyt fogadott védelme alá az i88i-ben alakult Grand Logia Simbolica Independiente Espanola Sevillában. Ezeken kívül 1887-ben alakult az Orden Masonicos Oriental del Rito de Memphis y Misram és iSSg-ben a Gran Logia Simbolica Espanola, mindkettő Madridban.

*

Portugalliában a babona országában 1735-ben alakították Lissabonban az első páholyt. De a kezdeményezőket inquisitio elébe vitték s három hónapi vattatás után máglyára ítélték, a mely ítéletet aztán négy évi gályarabságra változtattak át. Az üldözések elől hajókra menekültek a kőművesek s a semleges területű hajókon tartották összejöveteleiket. Egész 1776-ig nincs semmi írott forrás a portugall szabadkőművességről. Ez időből is csak egy por iratai maradtak, mert a titokban ápolt szabadkőművességet folyton üldözték ez időben is. Mikor a francia-portugall háború kitért s a francziák Lissabonba 1807-ben bevonultak, tábornokuknál a szabadkőmí-

vesek egy küldöttsége tisztelgett s kérte a védelmet a szabadkőművesek részére. A francziák és portugallok közt ez alapon létrejött egyetértés nem tartott soká, s az újon alakult nagypáholy politikai okokból felfüggesztette a munkákat melyeket csak 1806-ben kezdett meg újra. De 1810-ben a francziák harmincz kőművest elfogtak és de portáltak. Ez üldözés daczára is több páholy állt fenn és az alkotmányosságidejében 1820-tól fogva az ellenforradalomig virágzott a szabadkőművesség. De mikor VII. János királylyá lett, 1823-ban eltiltotta a szabadkőművesek gyülekezeteit. Utódja Miguel még jobban üldözte a testvéreket s többen szenvedtek közülök a vérpadon és akasztófán halált.

Az összes páholyok francia szertartás szerint dolgoztak. A skót szertartást 1837-ben fogadták el úgy, hogy a fennállott három Nagyoriens mellett egy új főhatóságot alapítottak. E főhatóságok 1859-ben egyesültek s 1869-ben beolvadt az új Nagyoriensbe az időközben alakult Nagytanács is.

A Grande Oriente Lusitano Unido Lissabonban jelenleg 72 páholylyal dolgozik.

A spanyol és portugall kőművesség sokat tett az ország érdekében. A legnagyobb spanyol és portugall államférfiak voltak

tagjai. Főleg azonban a hadsereg kérében voltak elterjedve a szövetség eszméi. A hadsereg tartotta fenn sokáig az igaz világgosságot az ibériai félszigeten. Az inquisitio, a tudatlanság, az elterjedt babona sokat tett arra, hogy a két ország szabadkőművessége elnyomassék. Csak a legutóbbi időkben fejthet ki jelentékenyebb tevékenységet e szövetség e két államban.

VI. Skandinávia.

Svédországban a múlt század harminczas éveinek elején jutott a szabadkőművesség. Az első 1735-ben alakult páholyt királyi rendelet következtében 1708-ban bezárták s halálos büntetést mértek a szabadkőművesekre. Érdekes, hogy ebben az országban, ahol most a szabadkőművesség az állami étellel teljesen egybeforrt, az állam volt éppen az intézmény első ellensége. A királyi rendeletet azonban ismét visszavonták és 1740—45 táján megint találunk Svédországban elterjedt páholyéletet. Akkortájt létesítették a szabadkőművesek a stockholmi árvaházat s a goteborgi himlőoltó intézetet.

III. Gusztáv király, ki maga is szabadkőműves volt, 1743-ban Swedenborggal megalapította a kilencz fokú svéd rendszert. E rendszer behozatalát nagy díszszel ünne-

pelték meg Stockholmban. A svéd nagypáholy 1759-ben megalakulván, a svéd szabadkőművesség nagy virágzásnak indult. Ez időtől fogva a svéd nagypáholy nagymestere a király, és XIII. Károly külön rendet alapított, melyet csak szabadkőművesek nyerhetnek el. A rend tanácsát 27 világi és három pap képezi.

A svéd országos nagypáholynak öt tartományi nagypáholya (Christianstad, Göteborg, Linköping, Chistiana, Carlstad) 12 András és 25 Jánosrendi páholya van. A testvérek száma mintegy negyedfélezer. A nagymester jelenleg II. Oszkár király, orsz. nagymester Gusztáv Adolf trónörökös, helyi tartók Oszkár és Károly Vilmos királyherczegek.

*

A svéd és norvég kőművesség szoros kapcsolatban áll az állami étellel. Magasabb rangú politikai tisztet vagy államhivatalt nem tölthet be más, mint szabadkőműves és az ország színe-java a szabadkőművességben található. A jótékonyág terén szintén rendkívül sokat tesz a svéd szabadkőművesség.

*

D á n i á b a n a szabadkőművesség nem emelkedett oly jelentőségre, mint Svéd- és Norvégországban, jóllehet itt is a fejedelem

áll a szabadkőművesség élén. Az első páholyt Kopenhágában 1743-ban alapították. E páholyból három testvér már az első évben kivált és új páholyt létesített. A két páholy békességben létezett egymás mellett s 1767-ben egyesült. Később Odenseeben alakult Ferdinánd braunschweigi herceg nagymestersége alatt egy páholy s 1792-ben a három páholyt VII. Keresztély király törvényesen elismerte. A páholyok 1855-ig a német rendszer szerint dolgoztak, de ebben az évben a svéd szertartást fogadták el.

Dániában a szabadkőművesség mellett egy ahoz hasonló külön jótékony egyesület van, melynek tagjai megannyian szabadkőművesek.

A dán szabadkőművesség feje ép úgy mint Svédországban a király. Különösen az 1848-ban meghalt VIII. Keresztély volt a szabadkőművesség buzgó híve. Utódja VII. Frigyes alatt alakult 1858-ban a dán nagypáholy. A nagypáholynak van Odenseeben tartományi nagy páholy a és 2 András, 9 János és 7 instructio páholya. A testvérek száma közel jár a négyezerhez.

*

A dán kőművesség nem visz oly jelentékeny szerepet a politikai életben mint a

svéd- és norvégországi. Mindazáltal a humanisticus és progressiv irány fejlesztésében nagy tevékenységet fejt ki. A jótékony-ság gyakorlására pedig külön egyesületeket alkot.

VII. Németalföld és Belgium.

Hollandiában a hagyomány szerint már a múlt század harminczas éveiben volt páholy. Ez azonban nem valószínű mert mikor a későbbi I. Ferencz császárt szabadkőművessé akarták avatni, Hágába angol testvérek jöttek át. Ez 1731-ben történt, úgy hogy ez időben alig lehetett páholy Hollandia területén. Az első páholygyülekezetet úgy látszik csak 1734-ben tartották. Egy zavargó csoport a rákövetkező évben megtámadta az amsterdami páholygyülekezetet s összetörte a berendezést. Ez az eset a páholyokra irányozta az ország rendéinek ügyeimét. A szabadkőművességet gyanúba vették, hogy az orániai ház számára kivan híveket toborzani s eltiltották a gyülekezeteket. A tilalmat azonban, úgy látszik, Ferencz császár közbenléptére nem alkalmazták s a hollandi páholyok tovább dolgoztak. A hágai páholy 1756-ban az egyesült Németalföld nagy nemzeti páholyává alakult s 1760-ban állami törvényt hoztak, melylyel a szabadkőművességet elismerték.

Mikor Franciaország Hollandiát occupálta, a francia nagyoriens két páholyt alapított Hollandiában. E páholyok 1814-ben a németalföldi nagyoriens védelme alá léptek. Két év múlva Frigyes herceg lett nagymesterré. Alatta nagy virágzásnak indult a hollandiai szabadkőművesség. Páholyokat alapított a gyarmatokban és áldásos tevékenységet fejtett ki. Frigyes herceg nagy mesterségének ötvenéves jubileumát 1866-ban nagy fényvel ülte meg a hollandiai szabadkőművesség. 1882-ben Oraniai Sándor lett nagymesterré.

Németalföld királyságának nagyoriense Hágában 78 páholyt fogadott védelmébe. Ezek közül 51 Európában, 13 Afrikában és 14 egyéb gyarmatokban dolgozik. A testvérek száma mintegy 8000.

A hollandiai szabadkőművesség nagy tevékenységet fejt ki. A páholyok mellett számos szabadkőművesi kör áll fenn, melynek tagjai buzgó tevékenységet fejtenek ki a szövetség érdekében. A szabadkőművesség Hollandiában nagy tekintélynek örvend s számos alkotás dicséri a testvérek buzgóságát.

*

Az osztrák Németalföldön sok elnyomást szenvedett a szabadkőművesség. Már

1721-ben alakult Monsban páholy «La parfaite Union» és 1785-ben 16 páholy dolgozott, a bécsi országos páholyhoz nem csatlakozó, egyesült tartományi nagypáholy védelme alatt. II. József 1786-iki rendelete megengedte ugyan e páholyokat, de csak a tartomány fővárosaiban, úgy hogy a kisebb páholyok megszüntették tevékenységüket, sok testvér pedig visszavonult, mert azt hitte, hogy a császár politikai czélokra. különösen germanisatióra akarja felhasználni a szabadkőművességet. A páholyok akkor igen szabadelvű irányt követtek, úgyhogy II. József a brüsseli három páholy kivételével Belgium összes páholyait bezáratta, A francia foradalom idején a páholyok újabb életre ébredtek s a francia nagyoriens védelme alatt szépen dolgoztak.

Már 1814-ben, a francia₄ uralom megszűntével, létesíteni kívánták a belga testvérek a külön belga nagypáholyt. De Frigyes herczeg felhívására egyesültek a németalföldi nagyorienssel, melynek két tartományi nagypáholya volt: a hágai és a brüsszeli.

Belgium függetlenségének 1830-ban való kimondása után 1833-ban megalakult a belga nagyoriens. A jezsuiták sokszor támadták meg a belga szabadkőművev-páholyokat, a melyek számtalanszor szen-

vedtek a papság befolyása alatt, úgy, hogy a belga szabadkőművesség kénytelen-kelletlen belevonatott a politikai és egyházi harcokba.

Jelenleg két egymással barátságos viszonyban álló főhatóság van Belgiumban. Az egyik a Nagyoriens 16 páholylyal, a másik a belga Nagytanács (mely 1817-ben alakult) egy 30-as fokú areopággal, két 18-as fokú káptalannal és 3 symbolikus páholylyal.

A belga kőművesség jelentékeny szerepet visz Belgium történetében. A kőművesség védnöke a király, vezetői az ország legjelesebbjei. Újabb időben a politikai küzd-
térre is kilépett és erős harcot folytatott és folytat a belga clericalis kormánnyal, mely benne ellenségét látja. A belga páholyokban igen élénk a tevékenység s minden téren találkozhatni a szabadkőművesség áldásos működésének eredményeivel. Legutóbbi időkben a feltételes elítélés eszméje talált jó talajra a belga szabadkőműveseknél és e humanisztikus eszme érdekében a belga kőművesség sikeresen tevékeny.

VIII. Szláv államok.

Lengyelországnak nem volt szerencséje a szabadkőművességgel. Már 1736-ban volt páholy lengyel területen, de a pápai

bullá alapján betiltották. Mindazonáltal 1742-ben Wiesznieviczben, Varsóban és Lembergben ismét keletkeztek páholyok. Szaniszló Ágoston király idejében 1766-ban sokat tettek a szabadkőművesség fejlesztésére. Moszynsky gróf 1707-ben az »erényes szarmatához« címzett páholyt nagypáholylyá alakította. Ez új főhatóság létesítette többek közt Eperjesen »az erényes utazóhoz« címzett páholyt.

Lengyelország első felosztása megszakította a nagypáholy tevékenységét, de az már 1773-ban, nem önállóan ugyan, újból megkezdte működését és csak 1784-ben vált ismét nagyorienssé, védelmébe fogadván a francia Nagyoriens védelme alatt dolgozó lengyel páholyokat is.

Lengyelország második felosztása után az orosz és osztrák uralom alá jutott lengyel területeken megszűnt minden szabadkőművesség, és csak a porosz uralom alá jutott területen maradtak páholyok, de 1813-ban ezek is bezárták a műhelyeket. A következő évben, 1814-ben Lengyelország Nagyoriense ismét megkezdte tevékenységét, de a munkákat meg kellett szüntetni 1821-ben, a mikor I. Sándor császár a titkos társaságokat betiltotta.

Lembergben lakó szabadkőművesek 1891-ben folyamodtak Magyarországi Symbolicus

Nagypáholyához, hogy magyar területen páholyt óhajtanak létesíteni. A Nagypáholy meg is adta a munkaengedélyt s ez »őszinte barátságához« címzett új páholy lesz a lengyel szabadkőművesség újjáélesztője.

Oroszországban egész a múlt század végéig virágzott a szabadkőművesség. Már 1731-ben volt az orosz szabadkőműveseknek az angol nagypáholy által elismer-tartományi nagymestere. A páholy munkákat azonban igen titokban tartották és csak 1750-ből van tudomás arról, hogy Pétervárt és Rigában egy-egy páholy állt fenn Erzsébet csárnya uralkodása alatt a kőművesség Oroszországban szép fejlődésnek indult. III. Péter csár 1702-ben házat ajándékozott a szabadkőműveseknek és állítólag egy munkát is vezetett.

Az 1765. évben új szabadkőműves-rendszer alakult Oroszországban. Melesino tábornok létesített az új rendszert, mely hét fokból állt. A század végén 1783-ban tizenkét, különböző szertartást követő páholy, nemzeti nagypáholy alakult, a svéd szertartást fogadván el. A nagy páholy élén Gagarin herceg állt. II. Katalin csárnya idejében a páholyokat minden külön rendelet nélkül bezárták és csak az »Apolló« páholy

működött titokban Pétervárt. I. Pál maga hívta össze a szabadkőműveseket és felvetette a páholyalakítás eszméjét. De a javaslat nem vált tette, sőt a csár eltiltotta a szabadkőművesek gyülekezéseit. Ezt a tilalmat 1801-ben Sándor csár ismét megerősítette, mindazonáltal alatta szabadon dolgozhattak a páholyok és 1807-ben és 1808-ban több páholy alakult. A kormány azt is megengedte, hogy két független nagypáholy alakuljon. De 1822-ben Sándor csár elrendelte, hogy az összes páholyokat zárják be és azóta sem Oroszországban, em az uralma alatt lévő tartományokban nem tűrik meg a szabadkőművességet.

Szerbiában a múlt század végéig sok testvér volt. De szerb páholyalakulásról az időből biztos tudomás nincs. Állítólag a török uralom alatt törökökből álló páholy állt volna fenn Belgrádban.

A legújabb időben a szerb fővárosban két, az olasz nagyoriens védelme alatt álló páholy alakult. Ezek egyike azonban rövid tevékenység után megszűnt. E megszűnt páholy négy tagja egyesülvén több lelkes szerb hazafival, páholyengedélyt kért Magyarország Symbolicus Nagypáholyától s 1891 óta Belgrádban »Pobratim« cím alatt új szabadkőműves páholy működik magyar védelem alatt.

IX. Svájc.

Svájc területén Hamilton alapította 1737-ben a genfi nagypáholyt, mely több páholyt létesített. Főhatóságként azonban nem ezt, hanem a lausannei két évvel később alakult páholyt ismerte el az angol nagy. páholy. A páholyok szépen fejlődtek, a mikor 1743-ban a berni szövetségtanács elrendelte a páholyok bezárását. Csak 1764-ben nyílt meg újra a lausannei páholy. De Genfben tovább működött a szabadkőművesség s innen terjedt el Svájc német részeibe. Jóllehet a svájci kőművesség nagy lendületet vett s Lavater alatt új alkotmányt is dolgozott ki, a politikai viszonyok feszültsége miatt 1793-ban megszűnt minden páholyélet és csak Genfben dolgozott néhány páholy.

Midőn azonban a forradalom megszűnt, 1803-ban Bernben új páholy alakult. Genf és Neuenburg Franciaországhoz csatoltatván, a genfi nagypáholy feloszlott s az összes páholyok a francia Nagyoriens védelme alá helyeztetek. De már 1810-ben új nagypáholy alakult «Grand Orient National helvétique romaine» cím alatt s egészen külön szertartást követett. E főhatóság 1822-ben egyesült az angol tartományi nagypáhollyal svájci országos nagypáhollyá. Mind-

amellett sok oly páhoh volt, mely egyik főhatósághoz sem tartozott. Ezek egyesítésére több sikertelen kísérletet tettek. Mígnem 1844-ben megalakult »Alpina« név alatt a svájczai nagypáholy. A megalakulásnál a szónoklatot Bluntschli a híres államjogtudós tartotta. A nagypáholynak jelenleg 32 páholya van harmadfélezer testvérrel.

Svájczban a kőművesség jelentékeny működést fejt ki. Szoros érintkezésben van a világ szabadkőműveseivel s a békecongressusok rendezése által járul a humanismus érdekeinek előmozdításához. Azonkívül a szabadság eszméinek oly körökbe is nyit utat, melyekbe azok a szabadkőművesség tevékenysége nélkül nem jutottak volna el.

IX. Ausztria.

Az osztrák örökös tartományokban a szabadkőművesség nem emelkedhetett jelentékenyebb fejlődésre. Az államkormányok absolutisticus velleitásai a múlt században folyton elnyomták a szabadkőművesség fejlődését. Bécsben 1742-ben alakult egy páholy »Auxtrois canons« czímmel. Beszéli, hogy e páholy főmestere Ferencz császár volt, de ez nincs bebizonyítva. Annyi tény, hogy a császár sok jóakarattal viseltetett

a szabadkőművesség ügye iránt. Azt azonban nem akadályozhatta meg, hogy neje Mária Terézia királynő, kiből a papság a szabadkőművesek ellen való ellenszenvet felkeltette, 1704-ben hirtelen s váratlanul el ne tiltsa a szabadkőművességet.

II. József a felvilágosodott fejedelem eleinte tartózkodó volt a szabadkőművességgel szemben. De 1785-ben császári kéziratban megengedte a páholyok tartását országai fővárosaiban oly korlátozással, hogy egy helyen csak három páholy állhat fenn és ezeknek főmestereit a kormánynak be kell jelenteni. E rendelet következtében az akkor fennállott nyolcz bécsi páholy két páholylyá alakult át. A császár halála azonban véget vetett a szabadkőművesség virágzásának s II. Ferencz 1794-ben eltiltotta a szabadkőművességet. Pedig abban az időben a cseh tartományi páholyhoz hét páholy, a galíciái tartományi páholyhoz négy páholy, a lombardi tartományi páholyhoz két páholy, az osztrák tartományi páholyhoz tizenhét páholy, az erdélyi tartományi páholyhoz három s a magyarországi tartományi páholyhoz tizenegy páholy tartozott a bécsi országos nagypáholy alatt. Az 1794-iki tilalom óta Ausztriában el van tiltva a szabadkőművesség. Az 1848-49 mozgalmak alatt Bécsben a berlini német-

országi tartományi nagypáholy engedélyével újból megnyitotta a sziléziai tartományi nagymester a régi »Szent-József« című páholyt. De működése alig tartott egy hónapig. Azóta több ízben megkísértették a szabadkőművesség újjáélesztését Ausztriában, de sikertelenül. Mindazonáltal Ausztriában sok a szabadkőműves. Ezek páholyokká csak magyar területen alakulhatnak s Magyarország Symbolicus Nagypáholyának védelme alatt dolgoznak. Egyesületeik Ausztriában mint nempolitikai egyletek szerepelnek. A bécsi testvérek Pozsonyban és Lajta-Szent-Miklóson, a czernovicziak Mamorniczán és a lebergiek Beszkid mellett tartják páholy m unkáikat. A bécsi testvérek páholyainak szabadkőművesi körei vannak Troppauban, Bielitzben (Sziléziában), Franzensbadban, Karlsbadban, Marienbadban, Pilsenben és Prágában (Csehországban).

XI. Balkán félsziget.

Görögországban 1867-ben alakult az olasz nagyoriens igazgatása alatt állott páholyokból a görög nagyoriens, mely Athénben székel. Az olasz nagyorienstől való elválás barátságos utón s az előbbi főhatóság elismerésével történt. A görög nagyorienst most az összes szabadkőművesi főhatóságok elismerik. Egy káptalannal és

12 páholylyal dolgozik. E páholyok Athénben, Korfuban, Kephaloníában, Calcióban, Pireusben, Patrassóban, Syrában, Lamiában és Argosban vannak és szép tevékenységet fejtenek ki.

Törökországban az első páholyokat az angol nagypáholy alapította 1838-ban. De e páholyok csakhamar megszűntek, mert a muhammedán papság ellenezte a szabadszolgálatot s a részvét is csekély volt. Újabb időben Konstantinápolyban több új páholy létesült. Ezek közül kettő a francia Nagyoriens, egyik az angol nagypáholy, egyik a hamburgi nagypáholy alatt áll. Ezekon kívül van olasz és görög páholy is. Az angol páholyokból s a Smyrnában fennálló páholyból legutóbb torok tartományi nagypáholyt alakítottak. E nagypáholy alatt 12 páholy van Törökországban, kettő Tuniszban és kettő Egyiptomban.

Romániában több főhatóság védelme alatt van számos páholy. Bukarestben van a bayreuthi Nagypáholynek és a francia és olasz Nagyoriensnek páholya. A lusitániai Nagyoriensnek van Turn-Szeverinben és Mamorniczán, a francia Nagyoriensnek

Botosamban, Brailában, Constanzában, Galaczbán, Jászvárosban, Plojestiben és az Olasz Nagyoriensnek Focsanben, Mihaleniben, Berladban, Bacauban, Crajovában és Románban páholya.

XII. Tengerentúli országok.

Az északamerikai egyesült államok, mint sok minden másban, úgy a szabadkőművesség kifejlesztésében is messze túlszárnyalták Európát. Az első páholyt Bostonban létesítette az angol nagypáholy 1733-ban. De mint beszélük már előbb is voltak páholyok New-Yokban, New-Jerseyben és Pennsylvaniában. A bostoni páholy első főmestere Franklin Benjamin volt, a kinek nyomtató intézetéből került ki 1734-ben az első szabadkőművesi alkotmánykönyv amerikai kiadása. Ugyancsak Bostonban létesítendő páholy részére adott engedélyt a skót nagypáholy s más két páholy részére a kilwinningi páholy. A háború után az amerikai testvérek 1777-ben önálló nagypáholyt alkottak és ebbe a nagypáholyba léptek be később az addig független Jánosrendi páholyok is.

A háború alatt a bennszülöttek és a négerék is alakítottak páholyokat. A rabszolgaság eltörlésében jelentékeny része van az amerikai szabadkőművességnek s

erre büszke lehet az egész világ szabadkőművessége. A függetlenségi harcz, mely az amerikai államokat az anyaországtól elszakasztotta s nekik a szabadságot és függetlenséget megadta, sok új nagypáholy alkotására szolgáltatott alkalmat. Massachusetts, Virginia, Maryland, Pennsylvania, Connecticut, Georgia, New-York, Dél- és Észak-Carolina létesítettek Nagypáholyokat. Georgiában már a múlt század utolsó tizedében felmerült egy közös nagypáholy létesítésének eszméje. Később Délcarolina nagypáholya intézett ez ügyben körlevelet a többi amerikai főhatóságokhoz és a jelen század elején is több ízben megkísértették az egyesülést, de hiába.

A jelen század elején számos új nagypáholy keletkezett. Mississippi, Indiana, Illinois, Maine, Alabama, Missouri, Michigan új főhatóságokat alapítottak. A század harminczas éveiben sok üldözésnek voltak kitéve az amerikai szabadkőművesek. Azzal vádolták őket, hogy egy szabadkőművest, a ki állítólag a titkokat elárulta, a Niagara vízesésbe ölte. Hosszabb ideig tartott az üldözés s a szabadkőművesellenes áramlat oly erős volt, hogy számos páholy megszüntette tevékenységét. 1843-ban megszűnt az anti-masonok mozgalma és azóta pezsgő szabadkőműves élet van Amerikában.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy az amerikai szabadkőművesek mily örömmel fogadták s támogatták a magyar emigráció tagjait az ötvenes években. Számos magyar nevesebb férfiú Amerikában vétette fel magát a szabadkőműves szövetségbe azok közül, a kik később az alkotmányos aera felderül-tével Magyarországon újra fellobogtatták a szabadkőművesség világitó fákláját.

Jelenleg az északamerikai egyesült álla-mokban negyvenkilencz nagypáholy van. A páholyok száma meghaladja a tízezret. Azonkívül van harminczkét nagypáholya a négereknek ezernél több páholylyal. A test-vérek száma megüti a hétszázezret.

Észak-Amerikában, Mexicóban, Közép-Amerikában még számos nagypáholy van, melyek valamennyien élénk tevékenységet fejtenek ki.

D é l a m e r i k á b a n szintén igen elter-jedt a szabadkőműves szövetség. De viszonyai legkevésbbé sem oly rendezettek, mint Észak-Amerikában. Az ottani viszonyokról, jóllehet a nagypáholyok évenként vaskos kötetekben bocsátják közre jelentéseiket, kevés megbízhatót tudunk. A gyorsan vál-tozó gazdasági és politikai viszonyok, a papi

befolyások korántsem kedvezők a szabadkőművesség fejlődésére nézve.

Brazíliában a fennálló rio-de-janeiroi páholy 1821-ben három műhelyre szakadt és megalakította Brazília Nagyoriensét. Nemsokára felvették Dóm Pedro császárt és nagymesterré választatták. A császár azonban azt látva, hogy a páholyok csupán politikai kérdésekkel foglalkoznak, feloszlatta azokat. Lemondása után 1831-ben a páholyok újból megkezdték tevékenységüket, sőt akkor új főhatóság is alakult. II. Dom Pedro buzgó híve volt a szabadkőművességnek, elüzetése után pedig legújabbán a köztársaság karolta fel a szabadkőművesség ügyét. Jelenleg csak egy főhatóság van Brazíliában a Grande Oriente de Brazil Rio-Jeneiroban, mely 1883-ban alakult a két régi főhatóság egyesülése következtében. 120 káptalan és 147 páholy dolgozik védelme alatt. Nagymestere Fonseca, a köztársaság elnöke.

Peruban 1852-ben szintén két főhatóságra vált az 1831-ben alakult Nagy Oriens, de 1859-ben már újból egyesültek s jelenleg 26 páholylyal dolgoznak. Argentina kortársaság nagyoriense 1880-ban, Uruguay nagyoriense (15 káptalan, 33 páholy) 1870-ben, Chile köztársaság nagyoriense 1812-ben, Hayti nagyoriense Port-au-Princeben (76 káptalan, 32 páholy) 1824-ben

s másik főhatósága 1880-ban, Vene-
zuela nagyoriense 1883-ban alakult.

A f r i k á b a n azokon a területeken van-
nak páholyok, melyek gyarmatokként
európai államok uralma alatt állnak. Az
algíri páholyok a francia nagyoriens vé-
delme alatt dolgoznak. Ugyané főhatóság-
nak vannak páholyai Mauritiusban és Bour-
bonban. Az angol nagypáholy védelme alatt
a fokvárosi páholyok állnak, de a német-
alföldi nagypáholyoknak is van ott tartományi
nagymestere. Azonfelül Libéria államban
van 6 páholya a benszülötteknek, a kik
Monroviában megalakították Afrika nagy-
páholyát s egy Tunisi nagypáholy Tunisban.
Alexandriában 1864-ben alakult Egyptom
nagyoriense 2 káptalannal, 2 tanácscsal
nagy sanctuariummal és 8 páholylyal
Kairóban 1876-ban Egyptom nemzeti nagy-
páholya, melynek nagymestere a khedive.

Á z s i á b a n az angolok és a németalföl-
diek alapították meg a szabadkőművességet.
Chinában angol főhatóság alatt számos
páholy van és a Kantonban, Shanghaiban és
Hongkongban levők sok eredménnyel mű-
ködnek. Yokohomában négy páholy dolgo-
zik Kis-Azsiában (Smyrnában) pedig kettő,

egyik német, másik angol nyelven, a konstantinápolyi török tartományi angol nagypáholy védelme alatt. Kelet-Indiában angol tartományi nagypáholy van, mintegy nyolczvan páholy van. A skót nagypáholynek Bengálban, Bombay bán és Arábiában van több páholya, a németalföldi nagypáholynek Java és Szumatra szigeteken és a francia nagyoriensnek Pondicheriban. Persiában nem terjedhetett el a szabadkőművesség, mert nemcsak a keresztény, hanem a parsz papok is dolgoztak ellene, sőt legújabban a sah eltiltó rendeletet bocsátott ki.

*

Ausztráliában virágzó a szabadkőművesség. Számos páholy dolgozott az angol, skót és ír nagypáholyok védelme alatt New-South-Walesben, Dél-Ausztráliában, Victorialandban, Új-Zealandban, Nyűgöt-Ausztráliában és Tasmaniában. Legújabban ezek elszakadtak főhatóságaiktól és 1884-ben alakult Dél-Ausztrália Nagypáholya Adelaideben 38 páholylyal, 1889-ben Victoria egyesült Nagypáholya Melbourneban 149 páholylyal, és 1888-ban New-South-Wales nagypáholya Sydneyben. E három főhatóság védnöke a walesi herceg. Új-Zealand nagypáholya Christchurchben és Tasmania nagypáholya Hobarttownban 1890-ben alakult meg.

XIII. Magyarország.

Hazánk, a liberális eszmék hazája, — a melyben az aristocrata törekvések sem nyomták el soha a szabadelvű áramlatot, — a múlt század elején nem fogadhatta be a szabadkőművességet, jóllehet valószínű, hogy ez időben számos külföldön megfordult magyar ember vétette fel magát a páholyokba. Itthon azonban nem lehetett terjeszteni a szabadkőművesség eszméit. A viszonyok ziláltsága nem engedte, hogy páholyok alakuljanak. Csak a múlt század közepe táján kezdődött páholyélet Magyarországon. E páholyokról azonban biztos történeti adataink nincsenek. Mai szabadkőművességünk teljesen önálló s nem függ össze azzal, mely 1784-ben megszűnt és így semmiféle okiratot vagy emléket nem mutathat fel abból az időből. A Martinovics-féle összeesküvés szomorú vége megrettentette a magyar kőműveseket. Irataikat elégették vagy Bécsbe vitték, úgy hogy csak egykorú feljegyzésekre támaszkodhatunk. De e följegyzésekből is kiderül, hogy hazánkban a múlt század végéig nagy s jelentékeny páholyélet virágzott.

A viszonyok ziláltsága, a vallási kérdések feszültsége, a középosztály teljes hiánya azonban nem engedték, hogy oly rendezett

alakú kőművességünk legyen, mint Európa egyéb részeiben már akkor virágzott. A magyar páholyok azonban a század közepén elismertettek nemcsak a külföld szabadkőművesei, hanem az állami hatóságok által is. Ezt mutatja legalább az, hogy Albert szász-tescheni herceg, Magyarországnak Mária Terézia idejében helytartója, maga is kőműves volt és sokat járt közben a szövetség érdekében a királynőnél. Úgy látszik, hogy míg Ausztriában 1764-ben a szabadkőművesek tevékenysége majdnem teljesen megszűnt, Magyarországon továbbra is megmaradtak a páholyok és jóllehet az eszme nem is örvendett oly általános elterjedésnek, mint Ausztriában vagy Németországban, mégis az ország legjobbjai vettek részt a munkákban.

A magyar irodalom, a főnemesség, a köznemesség, sőt a papság is helyet foglalt a páholyokban. Magyar nyelven dolgozó páholy ugyan nem volt, mert a főhatóságot a bécsi és krakói nagypáholyok képezték, de az eszméket idegen nyelven is megértették egymással. Magyarország legjobb hangzású nevei vettek részt e páholyokban s dolgoztak vállvetve, hogy előmozdítsák a szabadkőművesség céljait s törekedjenek a szépre, jóra és nemesre.

A magyar korona területén 1780-ban

húsznál több páholy volt. A magyar tartományi nagypáholy alá tartoztak a következő páholyok: Pesten a «zur Grossmuth», Pozsonyban a «zur Sicherheit» és «zur Verschwiegenheit», Zágrábban «zur Klugheit» Temesvárt «zu den drei weissen Lilien», Szebenben a «zum geheiligten Eber» és «Andreas zu den drei Kleeblättern», Károly városban (katonai páholy) «zur Tapferkeit», Eszéken «zur Wachsamkeit», Eperjesen «zum tugendhaften Reisenden», Miskolcz «az erényes cosmopolitához» (ennek a páholynek volt tagja Kazinczy Ferencz és Horváth Ádám), Varasdon «zur Freundschaft», Balassa-Gyarmaton «zum tugendhaften Pilgrim», Monyorókeréken «zum goldenen Rad» és Bukovinában Szent-Fülöpön «zum tugendhaften Weltbürger.» De voltak ezenkívül páholyok Selmecezen, Kassán, Zalaegerszegen, Nagy-Váradon, Girálton, Kolozsvárt, Kőrösön, Likán, Glinán, Budán, Besztercebányán, Brassóban és több más helyen is, ezeknek nevei azonban nem maradtak ránk.

Mint említettük, sok magyar vétette fel magát külföldön. A braunschweigi «zur gekrönten Säule» páholy névsorában a sok magyar név között vannak Budai Ezsajás történetíró s ref. püspök, Sasvári Pál debreczeni tanár, dr. Földi János, Ocsovszky

Pál, Zsoldos István, gr. Bethlen Imre, gr. Teleki Domokos, Benkő Ferencz, Gyarmathy Sámuel és mások nevei. A magyar testörség irodalom kedvelő tagjai Baróczy, Bacsányi, Bessenyei stb. mind kőművesek voltak.

A II. József tilalma Magyarországon is érvényesült. Bezárták a páholyokat és 1794-ben nem volt szabadkőművesség hazánkban. Csak 1848-ban a szabadság eszméinek diadala támasztotta fel újra a szabadkőművességet. Metternich bukása után Thoma Ágoston összegyűjtötte a Pesten élő testvéreket s folyamodott az ecclesiasticai szövetség frankfurti nagy anyapáholyához, hogy a «Kossuth Lajos, a dicső fény hajnalához» cím alatt alakuló páholyt adja meg a munkaengedélyt. Az engedély megérkezett s a páholy elkezdett működni. Kossuth is bejelentette belépését, de az osztrákok bevonulása véget vetett a páholyt, amely mintegy félévig állt fenn. A szabadságharcz szerencsétlen kimenetele a föllendülő páholyéletet is megsemmisítette a többi szabad intézménnyel együtt.

Az alkotmányos aera derengése megint életre keltette a magyar szabadkőművességet. Az 1861-iki országgyűlés egybehívása után Csáky Tivadar és Kálmán grófok, Károlyi Ede, Eszterházy István, id. Komá-

romy György, Almássy Pál s mások többen új magyar páholyt létesítettek »Szent István« néven. De ez a páholy is csak rövid életű volt» Az országgyűlés feloszlatásával gyorsan szétoszlott. A rendőrség lépett közbe s szétugrasztotta. Ez időtől fogva a magyar kőművesek majdnem minden esztendőben tettek lépéseket arra, hogy a pesti rendőrfőnökségtől, vagy a bécsi központi kormánytól engedélyt nyeljenek Pesten páholy-alapításra.

Fáradozásuk sikerrel csak akkor járt, midőn az alkotmány végleg helyreállított. A felelős magyar minisztérium kimondta az egyesülési szabadság elve alapján, hogy a szabadkőműves-páholyok alkotását nem ellenzi s csak azt követeli meg, hogy az alapszabályok a kormánynyal közöltesenek.

Így alakult meg az «Einigkeit im Vaterlande» című, német nyelven dolgozó páholy, a melyet gyorsan követett a Tern és vártt alakított «Három fehér liliomhoz» czimzett páholy. A pesti német páholyból csakhamar kiváltak a magyar testvérek és föllevenítették az 1861-ben fennállott «Szent István» páholyt. Ezek a páholyok bemutatták a szövetség alapszabályait és 1868-ban b. Wenckheim Béla belügyminiszter azokat jóváhagyta. Ez által a sza-

badkőművesség Magyarországon törvényesen elismert testületté vált.

Az 1869. évben Pesten Türr István, b. Nyáry Albert, Kubinyi Ágoston, Kápolnai István és többen mások a skót szertartás szerint megalapították a «Corvin Mátyás» páholyt. Ennek a páholynek az alapszabályait 1870-ben hagyta jóvá a kormány. A rákövetkező évben megalakította ez a páholy a «Humboldt» és a kassai «Haladás», valamint az ó-budai «Árpád» páholyok segítségével a Magyarországi Nagy Orienszt Joanovics György nagymestersége alatt. A «Zur Grossmuth» páholyt, mely időközben alakult, a Nagy Oriens vette védelme alá.

Majdnem ezzel egyidejűleg a három symbolicus fokban dolgozó páholy Jánosrendű Nagypáholylyá alakult Pulszky Ferencz nagymester vezetése alatt.

A két főhatóság megalakulván, rohamosan terjedt el az országban a szabadkőművesség. Szükséget pótolts e szükségét ki is elégítette. Számptalan testvér sorakozott a szövetség zászlaja köré. A két főhatóság közt testvéries, barátságos viszony szövődött. Már 1871-ben egyezséget kötöttek s ennek alapján dolgoztak. Igaz, hogy sok páholy, mely nagy hévvel alakult meg,

megszűnt dolgozni. De a megmaradottak annál nagyobb hévvel működtek.

Az 1886. évben nagy ünnepélylyel egyesült a Magyarországi Jánosrendi Nagypáholy Magyarország Nagy-Oriensével s azóta Magyarország Symbolicus Nagypáholya az egyetlen főhatóság Magyarországon.

Jelenleg 47 szabadkőműves-páholy van Magyarország Symbolicus Nagypáholyának védelme alatt 2000 testvérrel. E páholyok közül hat Pozsonyban székelő, és egy Lajta-Szent-Miklóson székelő páholy tagjai bécsi, a Mamorniczában székelő páholy tagjai csernovitzi s a Beszkid mellett dolgozó páholy tagjai lemergi lakosok. Magyarország Symbolicus Nagypáholya tehát védelmet nyújt az elnyomott osztrák szabadkőművesség tagjainak is. De a monarchia határain is túlterjed a magyar szabadkőművesség. A Belgrádban 1891-ben alakult páholy magyar főhatóság védelme alatt áll és e páholy kapcsán végzi a magyar szabadkőművesség keleti missióját.

Budapesten a következő páholyok működnek: «Corvin Mátyás», «Humboldt», «Szent István», «Régi hívek», «Haladás», »Galilei» (a Duna jobbpartján), «Hun-gária», «Könyves Kálmán», «Eötvös», «Deák Ferencz», «Grossmuth» és «De-

mokráczia). Újpesten «Világosság» és «Veritas», Sopronban «Testvéresülés», Temesvárt «A három fehér liliomhoz», Baján «Honszeretet», Szegeden «Árpád», Szíszéken «Nächstenliebe», Kassán «Egyetértés», Zsolnán «Fraternitas», Pápán «Kölcsey Ferencz», Török-Szent-Miklóson «Ákác», Debreczenben «Haladás», Nagyváradon «László király», Brassóban «A három oszlophoz» és «Pannónia», Besztercebányán «Felvidék», Losonczon «Phoenix», Sátoralja-Újhelyen «Rákóczy», Karánsebesen «Irenea», Kolozsvárit «Unió», Aradon «Összetartás», Nagy-Kanizsán «Munka», Zimonyban «Stella Orientalis», Pozsonyban «Hallgatagság» (pozsonyi testvérekkel) és «Zukunft», «Socrates», «Eintracht», «Freundschaft», «Columbus» és «Treue» (bécsi testvérekkel.) Lajta-Szent-Miklóson «Humanitás» bécsi testvérekkel, Mamoroviczán «Philanthropique» czernovitzai testvérekkel, Beszkid mellett «Zür aufrichtigen Freundschaft» lembergi testvérekkel és Belgrádban «Pobratim».

A magyar szabadkőművesség rendelkezésére álló alapok összege meghaladja a 180 ezer forintot, a páholyok vagyona pedig közel negyvenezer forint. Ez össze-

geknek aránylag csekély volta mutatja, hogy hazánkban az intézmény még nagyon fiatal. A szabadkőművesség Magyarországon még sem tagjai száma, sem anyagi eszközei tekintetében nem ért el oly magas fokot, mint külföldön. A szövetség még mindig a kezdet nehézségeivel küzd s egyelőre főczélja az, hogy működése számára megnyerje az erre hivatott elemeket és kiköszörülje a csorbákat, a melyeket a gyors fejlődés alatt elkövetett hibák okoztak. Mindazonáltal számos üdvös intézmény köszöni lételet a magyar szabadkőművés-ségnek. A magyar szabadkőművesség léte-sítette a felnőttek oktatása körül oly nagy érdemeket szerzett népoktatási-kört, s a rabsegélyező-egyesületek humanitárius intéz-ményeit. Az eddigi ponyvairodalom selejtes termékei helyébe erkölcsös iratokat nyújt a népnek. Tisztán a szabadkőművesek alkotása Budapestén a hajléktalanok men-helye és a szünidei gyermektelepek intéz-ménye, Bécsben pedig a kahlenberg-dörfli gyermekmenhely és a bécsi gyermek-gyógyító-intézet. A szabadkőművesek léte-sítették a »Gyermekbarát« egyesületet s a: önkéntes mentőtársulatot. Azonkívül a hülyék nevelő intézete, számos levesosztó-intézet, népkonyha, gyermekkert stb. létesült a szabadkőművesek kezdeményezése alapján.

De nemcsak a népnevelés és a közjótékonyosság terén vannak látható jelei a magyar szabadkőművességnek. Sokat tett a magyar szabadkőművesség a nemzetiségi kérdések és ellentéteinek kiegyenlítésénél is és e tekintetben a legszebb példát nyújtja a brassói páholyok működése. Minden egyes kérdésben, mely az utolsó időkben az emberiség haladásának bármely tekintetben gátat verhetett volna, hallatta szavát a magyar szabadkőművesség s kilépett a küzdőterre mindenhol, ahol a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos eszméit fenyegette a reactionárius áramlat.

EREDMÉNYEK.

Sokat tett a szabadkőművesség az emberség művelődése s előhaladása érdekében. De abból, hogy a páholyok soha vagy csak nagy ritkán lépnek mint testületek a nyilvánosság elé és az egyes testvérekre bízzák a páholyokban nyert benyomások alapján a további működést, sokan azt következtetik, hogy a szabadkőművesség tisztán jótékonyági intézmény.

A közönség csak a jótékonyág terén látja a szabadkőművesség tevékenységének kézzelfogható eredményeit s ebből ítél. De ez az ítélet helytelen. A szabadkőművességben gyökeredzik ugyan a jótékonyág gyakorlása, de ez nem célja az intézménynek, csak eszköz a célhoz. A jótékonyág útján ismerkedik meg a szabadkőműves az emberszeretettel s az emberszeretet viszi a szabadkőművest a jótékonyág

gyakorlására. A mód, melyen a szabadkőművesség e jótékonyt gyakorolja, a tér, a melyen gyakorolja, mutatja, hogy a szabadkőművesség a jótékonyt más célokat is óhajt elérni. Angliában a szabadkőművesek számos nevelő-intézetet tartanak fenn árvák számára, Skótságban több kórházát létesítettek, Franciaországban, Németalföldön árvaházai vannak, Svédországban négy gyermeknevelő-intézetet és Németországban számtalan tanintézetet alapítottak. Ezenkívül létesítettek a szabadkőművesek szegény iparosok részére előlegezési egyleteket, vakok, siketnémák, hülyék nevelő-intézeteit és egyáltalán tevékenyek voltak mindenütt, a hol a jótékonyt gyakorlásával a szabadelvű és felvilágosodott szellemenben való nevelés s a felnőttek felvilágosítása egybe kapcsolható.

Mindez azonban csak eszköz a szabadkőművesség nemes céljainak elérésére. Lényege a szabadkőművességnek nem a jótékony cselekedetekben áll. A szabadkőművességnek nem feladata a bizonyos időben, bizonyos helyeken való segélyezés. Hogy nem ez a feladata, legjobban kitűnik abból, hogy ha egy-egy eszméje megérett és önmagában is fennállhat, ezt többé nem tartja meg, hanem rábízta

a közönség segítségével létesített egyletekre.

A szabadkőművesség cselekvési köre messze túlterjed a jótékonyság gyakorlásának. A szövetség igazi tevékenysége oly nagy, oly messze terjedő, hogy századok tűnhetnek le, mielőtt a szabadkőművességről elmondhatnék, hogy ezt vagy amazt tette. Feladata nincs időhöz vagy helyhez kötve. Ha így volna, a tagok közt hamar felütné fejét a visszavonás, mert lehetetlen a feladatok elérésére szolgáló eszközöket sok ember közt egyhangúsággal megállapítani. Minden időleges cél kitűzése pártokra osztaná az egyes páholyokat.

Időhöz és térhez nincsenek kötve a szabadkőművesség feladatai. E feladatok általánosak. Főleg arra törekszik a szövetség, hogy a történetileg létesült s szükséges szakadásokat az emberi társadalomban a rang, osztály és valláskülönbségeket lehetőleg kiegyenlítse s tovább terjedni ne engedje és e célból az előítéleteket legyőzze, azok további terjedését megakadályozza.

A szabadkőművesség eltekint az egyének hazájától, állásától, vallásától. Minden jóhírű szabad férfi bebocsátást talál a pá-

bolyba, akár uralkodó, akár napszámos, csak meg legyen benne a fogékonyság az emberiség érdekei iránt.

A szabadkőműves lehet jó hazafi és valóságos érületű ember. Politikai meggyőződését, vallását, társadalmi elveit a páholy sohasem kutatja. A szabadkőművesség az a semleges terület, melyen a különböző társadalmi állású férfiak találkoznak. Szükséges intézmény ez, melynek alapja az ember lényében s a polgári társadalom berendezésében található. Gyakorlatilag igyekszik a szabadkőművesség tagjainak jellemét és erkölcsi érületét fejleszteni, lelkületöket felemelni eszményi czélok felé és fellelkesíteni őket az emberiség jó és balsorsában való részvételre.

A gyakori megtámadások, melyeket a szabadkőművesség ki van téve, nem nyomták el a szikrát s mint Illyés Bálint mondja, — a szabadkőművességről szólván, —

— — — bár önös a világ:
Megtetesíteni szent eszményüket
Porból is kelnek lelkes bajnokok,
Kik életök meggyült szövétnekét
Ha kell, ha szükség hamvig égetik
A szent oltáron, mely szívok halványa,
És melynek neve: az emberiség! . .

Ezért küzd ím e kis sereg,
Művét az éj leplével eltakarva,
Hogy a fejlődő gyöngé magcsirát
Gyilkossugár ne érje perzselőn ;
Órgond alatt, hogy nőjjön az magasra,
Egy szebb jövőnek pálmafajaként.

TARTALOM:

Előszó	3
Bevezetés	7
A szabadkőművesség kezdetei.	11
A mai szabadkőművesség:	
I. Nagybritánia	17
II. Franciaország	28
III. Németország	34
IV. Olaszország	42
V. Az ibériai félsziget	45
VI. Skandinávia	49
VII. Németalföld és Belgium	52
VIII. Szláv államok	55
IX. Svájc	59
X. Ausztria	60
XI. Balkán félsziget	62
XII. Tengerentúli országok	64
XIII. Magyarország	70
Eredmények	81